

NÁTTÚRUVÍSDINDAEILDIN
Nóatún 3, 100 Tórshavn
Postrúm 2109, 165 Argir
Tlf: 35 25 50
Faks: 35 25 51
nvd@setur.fo

GRANSKING

LESTUR | GRANSKING | DEILDIN | LEITA | INNANVEGGJA | ENGLISH | SEARCH

- Granskingarevni
- Ph.D. verkætlanir
- NVD greinasavn
- Granskingarstovnar
- Greinarøð í bláðunum
- Vísindasøgur
 - Størri atlit til genetiska fjølbroytni
 - Íløgur í gransking í mun til BTÚ minka
 - Framvegis lítið til av toski á Bankanum
 - Dálking á Havnarvág
 - Er jarn avmarkandi fyri vøxtur í havinum?
 - Master samskipari og lestrarvegleiðari á vitjan.
 - FLL 2007 kapping
 - Føroyska bládúgván
 - Føroyska músin
 - Væleydnað seismikkferð við Magnusi Heinasynti
 - Phd_verja av alduverkætlan
 - Føroyar liggja á kantinum
 - FLL 2006 kapping
 - 163 toskar í 29 hálum á Føroyabanka
 - Toskur: ein útbrotari
 - Gróður ávirkar kreftir
 - NVD á US Naval Academy
 - 10 dagar frá Tjernobyli
 - Seismikkur á Glyvursnesi
 - Norskur ríkmaður stuðlar gransking í heimbyi sínum
 - FLL kapping
 - Balinski fyrstu ferð
 - Mest geislavirkni í Hvalvík og minst í Hvalba
 - KT-nýskapan krevur útbúgving, gransking og samstarv
 - Miðalvekt á føroyskum seyði
 - Tøknifrágreiðing: Frá atkvøðum til tingsessir
 - Írskir bindelse?
 - Føroyabanki
 - Alda og streymur
 - Fuglar í Viðarlundini
 - Fiskimiðasavn og kortplottari við streymkortari fyri nærleiðirnar.
 - **DNA-kanningar**
 - Streym til drívskipanir
 - Seismiskar kanningar á Glyvursnesi
 - Útgerð til áling á harðbalmum økjum
 - Grannljómarin
 - Geislavirkni regnaði yvir Føroyar
 - Kjafturin á føroyabankatoskinum
 - Gráspurvurin
 - Føroysk mjólk
 - Seismiskar kanningar í Vestmanna

DNA-kanningar skulu avdúka føroyska upprunan

Hvaðani stava vit føroyingar upprunaliga? Frá víkingum, sum ikki orkaðu at halda leiðina fram til Íslands á sinni, ella frá norðmonnum og bretum? Hetta verður kannað, nú Fróðskaparsetrið, saman við universitetinum í Louisville í Kentucky/USA, er farin í holt við DNA-kanningar av dreingjum úr Havn, Klaksvík og av Tvøroyri.

Eyðfinn Magnussen, Biologur, Fróðskaparsetur Føroya, e-mail: eydfinnm@setur.fo

Søguliga stava føroyingar frá víkingum. Ætlanin við kanningini er at staðfesta, í hvussu stóran mun hesir genetisku eginleikarnir framvegis eru til staðar í føroyska fólkinum. Eisini verður kannað, um teir genetisku eginleikarnir eru ymskir ymsastaðni í Føroyum, og um munur er á konufólki og mannfólki. Í Íslandi vísa kanningar, at genetiskur munur er á monnum og kvinnum: Meðan íslendsku mennir í høvuðsheitinum eru av norskum uppruna, so komu íslendsku konufólkini frá bretsku øygjunum. Tað verður tí spennandi at vita, um hetta eisini er galdandi fyri føroyingar.

Bert dreingir luttaka • Bert dreingir luttaka í kanningini, men tað er møgult at kanna genini hjá mammunum í gjøgnum dreingirnar. Upprunin hjá konufólki verður kannaður við sokallaðum *mitokondrium-DNA*. Mitokondrium-DNA finst bæði í dreingja- og gentukyknunum, men arvast bert frá mammuni. Við at kanna mitokondrium-DNA'ð, kann upprunin hjá konufólki staðfestast. Upprunin hjá mannfólki verður kannaður við Y-kromosominum, sum bara arvast frá faðir til son (konufólk hava XX kromosom). Við at kanna dreingir, ber sostatt til at staðfesta upprunan hjá bæði konufólki og mannfólki.

Er munur á føroyingum ymsastaðni í landinum? • Fyri at vita, um tað er genetiskur munur ymsastaðni í landinum, vórðu prøvar tiknir í Tórshavn, Klaksvík og á Tvøroyri. Hvør luttakari varð spurður um, í hvørjari bygd ella býi viðkomandi var ættaður, hvaðani mamman og pápin komu, og hvaðani ommur, abbar, langommur og langabbar komu. Á henda hátt ber til at kanna, um genetiskur munur er á Føroyingum ymsastaðni í landinum. Frá søguni vita vit at sjórænarar serliga gjørdur um seg í Suðuroynni. Ofta komu hesir sjórænarar sunnaneftir Tað verður sagt, at hesir sjórænarar eru grundin til, at suðuroyingar ofta hava myrkari hár og hold enn fólk norðanfyri. Men er hetta nú rætt? Spøkir hetta suðurlenska genið framvegis í Suðuroynni? Hesin spurningurin kann væntandi svarast, tá DNA-kanningarnar eru lidnar.

Samarbeiði við universitetið í Louisville • Kanningin verður gjørd í samarbeiði við universitetið í Louisville í Kentucky/USA. Í Føroyum er tað Eyðfinn Magnussen á Fróðskaparsetrinum, sum tekur sær av kanningini. Hann samlar prøvarnar og skrásetir hvaðani í Føroyum luttakarnir koma, og hvaðani í landinum teirra forfedrar eru ættaðir. Tær genetisku kanningarnar verða gjørdar í USA, har antropologurin *Christopher R. Tillquist* á universitetinum í Louisville tekur sær av kanningini.

Kanningin er ikki læknalig • Kanningin hevur einans til endamáls at staðfesta, hvaðani føroyingar hava sín uppruna. Spurningar, sum hava við læknaføði og sjúkur at gera, verða ikki viðgjørdir. Fyri at tryggja, at øll formlig viðurskifti í kanningini eru í lagi, varð biðið um loyvi frá Vísindasiðseminevnd Føroya, men nevndin vísti umsóknini frá sær, tí, sum teir siga: "Nevndin metir, at hetta er ein ættfrøðilig (antropologisk) kanning, sum ikki er umfatað av lógini um Vísindasiðseminevnd Føroya, sum bert viðger 'biomedicinska gransking'".

Stóran áhuga aðrastaðni • Kanningin hevur vakt stóran áhuga aðrastaðni. Journalistar úr Danmark, Svøríki og Grønlandi hava vent sær til Náttúruvísindadeildina, fyri at frætta nærri um úrslitini, men av tí kanningin júst er byrjað, eru eingi úrslit tøk enn. Væntandi verða tey fyrstu úrslitini klár seinni í vár.

Kanska loyndómurin til upprunan hjá føroyingum fjalir seg í muninum hjá hesum fittu smádreingjunum. Prøvarin til DNA-kanningina verða tiknir við einum munnskava. Ein sterilur vattpinnur verður skavaður runt í muninum fyri at fáa kyknur frá munnvevnaði. Hesar kyknur verða síðani nýttar til DNA-kanningarnar, sum væntandi kunnu staðfesta, hvaðani føroysku niðurstøðufólki komu.